

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
І ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Декан І фармацевтичного факультету
доцент Кремзер О.А.
підпис
2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Фітотерапія»

Підготовка магістра медицини
галузі знань «22 Охорона здоров'я»
спеціальність 222 «Медицина»
Кваліфікації професійної «Лікар»

РОЗГЛЯНУТО на засіданні Студентської Ради Протокол № <u>01/06</u> Від « <u>01</u> » <u>серпня</u> 2021 р.	РОЗГЛЯНУТО на засіданні Вченої ради фармацевтичного факультету Протокол № <u>9</u> від « <u>01</u> » <u>серпня</u> 2021 р.
--	--

1. Загальна інформація про викладачів:

Долінна Марія Олександрівна – к.мед.н, доцент кафедри клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, mdolinnaya@gmail.com

Шальміна Марія Олександрівна - к.мед.н, асистент кафедри клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології, maria.shalmina@gmail.com

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

Назва дисципліни: «Фітотерапія»

Кількість кредитів з дисципліни: 90 годин / 3 кредита ECTS (лекцій – 0, практичних занять – 20, СР – 70).

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни.

Час проведення навчальної дисципліни - 7-8 семестри.

Місце проведення навчальної дисципліни – база кафедри - КНП «Запорізька обласна клінічна лікарня» ЗОР, м. Запоріжжя, Оріхівське шосе 10.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: біологія, анатомія, біологія, фізіологія, фармакологія, біохімія, ботаніка, патологічна фізіологія.

Постреквізити: післядипломна освіта за фахом внутрішня медицина.

5. Характеристика навчальної дисципліни «Фітотерапія»

5.1. Предметом вивчення навчальної дисципліни є: визначення фітотерапії, її роль та місце в сучасній медицині, загальні принципи лікування хворих рослинними препаратами, комплексні фітопрепарати для лікування патологічних станів.

5.2. Метою викладання навчальної дисципліни «Фітотерапія» є створення у студентів цілісного уявлення про основні теоретичні та методичні аспекти фітотерапії, а також набуття практичних навичок використання її в клінічних умовах.

5.3. Основним завданням вивчення дисципліни «Фітотерапія» є формування правильних уявлень про можливості фітотерапії, її місце в клінічній медицині, а також шляхи інтеграції з іншими видами лікування та профілактики захворювань, медичної реабілітації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- наукове обґрунтування фітотерапії як методу лікування;
- вимоги до лікарської рослинної сировини;
- методику та техніку подрібнення лікарської рослинної сировини;
- методику та техніку виготовлення простих лікарських форм з рідким дисперсним середовищем (настої, відвари, настоянки);
- основні правила формування фітокомпозицій;
- загальні принципи лікування рослинними препаратами;
- походження та способи виготовлення фітотерапевтичних ліків;
- джерела знань про лікарські форми рослин;
- основи фітотерапії у хворих на захворювання нирок, серцево-судинної та дихальної систем, органів травлення;

вміти:

- визначити основні показання та протипоказання до застосування фітотерапії;
- визначити показання та протипоказання до призначення комплексних фітопрепаратів;
- перелік основних фітотерапевтичних ефектів та фітозасобів, які їх обумовлюють;
- виписувати рецепти зборів, настоїв, відварів, настоянок, мазей;
- визначати дози фітозасобів у дорослих, в педіатричній та геріатричній практиці;
- призначити фітозасоби адаптогенної, імуномодельовальної дії;
- призначити фітозасоби, які регулюють вітамінний баланс організму;
- призначити фітозасоби з антиоксидантними властивостями;
- проводити вибір серед основних комплексних фітотерапевтичних препаратів, зареєстрованих в Україні, для лікування хворих на захворювання нирок, серцево-судинної та дихальної систем, органів травлення.

5.4 Зміст навчальної дисципліни: Програма навчальної дисципліни складається з одного розділу - 90 годин / 3 кредита ECTS (лекцій – 0, практичних занять – 20, СР – 70).

Розділ складається з 4 тем.

1. Визначення фітотерапії, її роль та місце в сучасній медицині. Історія розвитку, організація та загальні питання фітотерапії.
2. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями серцево-судинної системи та органів дихання.
3. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями нирок і сечовивідних шляхів.
4. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями органів травлення та нервової системи. Залік.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ECTS.

6. План навчальної дисципліни

Тема	Лекції	Пр. заняття	СРС
«Основи фітотерапії»			
1. Визначення фітотерапії, її роль та місце в сучасній медицині. Історія розвитку, організація та загальні питання фітотерапії.		5	20
2. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями серцево-судинної системи та органів дихання.		5	15
3. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями нирок і сечовивідних		5	15

шляхів.			
4. Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями органів травлення та нервової системи.		5	20
Усього годин – 90		20	70
Кредитів ECTS –	3,0		

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
1	Визначення фітотерапії, її роль та місце в сучасній медицині. Історія розвитку, організація та загальні питання фітотерапії.	5
1.1.	Визначення фітотерапії як одного з сучасних методів лікування, її завдання. Можливості, форми і методи фітотерапії, розуміння її місця і ролі в комплексному лікуванні, реабілітації та профілактиці.	
1.2.	Сучасні уявлення про механізми дії фітотерапії. Загальні принципи застосування фітотерапії – етапність, комплексність, системність, індивідуалізація, тривалість та безпечність.	
1.3.	Загальні принципи формування фітокомпозицій. Основні лікарські форми з рослин з рідким дисперсним середовищем (настої, відвари, настоянки), з пластично-пружним середовищем (мазі, супозиторії) та тверді (порошки, гранули, таблетки).	
1.4.	Номенклатура лікарської сировини рослинного походження. Методи ідентифікації рослин. Визначення рослинної лікарської сировини. Правила збору та заготівлі лікарських рослин.	
2	Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями серцево-судинної системи та органів дихання.	5
2.1.	Загальні відомості про найчастіші захворювання серцево-судинної системи та органів дихання. Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з патологією дихальної системи.	
2.2.	Фітотерапія при гострих респіраторних захворюваннях та ураженнях верхніх дихальних шляхів (риніт, тонзиліт, фарингіт, ларингіт).	
2.3.	Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з патологією серцево-судинної системи. Характеристика лікарських рослин ангіопротекторної, кардіопротекторної, регулювальної тонус судин, гіполіпідемічної, гіпокоагуляційної та сечогінної дії.	
2.4.	Роль рослинних засобів у запобіганні прогресуванню атеросклерозу. Фітозасоби в комплексному лікуванні хронічної ішемічної хвороби	

	серця. Місце фітотерапії в реабілітації хворих на інфаркт міокарда та стабільної форми стенокардії. Застосування фітозасобів у хворих з хронічною недостатністю кровообігу та порушеннями серцевого ритму.	
3	Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями нирок і сечовивідних шляхів.	5
3.1.	Лікарські рослини протизапальної, сечогінної, спазмолітичної, уролітичної та гіпоазотемічної дії, а також для регуляції сольового обміну.	
3.2.	Загальні відомості про найчастіші захворювання нирок і сечовивідних шляхів.	
3.3.	Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з патологією нирок та сечовивідних шляхів.	
3.4.	Місце фітотерапії в комплексному лікуванні та реабілітації хворих на гломерулонефрит, пієлонефрит, цистит, сечокам'яну хворобу.	
4	Загальні принципи фітотерапевтичного лікування хворих з захворюваннями органів травлення та нервової системи.	5
4.1.	Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з патологією органів травлення. Фітотерапевтична систематизація рослин за типом їх дії на органи травлення: ті, що збуджують апетит та стимулюють секреторну функцію травного каналу, протизапальні, проносні, антидіарейні, гепатопротекторні, жовчогінні, спазмолітичні, регенераторні та такі, що регулюють шлункову секрецію.	
4.2.	Рослинні засоби в комплексному лікуванні хронічного гастриту та виразкової хвороби шлунка. Фітодієтика при виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки. Використання рослинних соків у лікуванні виразкової хвороби. Фітотерапія дуоденітів та хронічного панкреатиту.	
4.3.	Особливості застосування фітотерапії при захворюваннях органів травлення у дітей та осіб похилого віку. Фітозасоби, що використовують при гельмінтозах. Фітотерапія в комплексному лікуванні геморою. Фітотерапія захворювань органів травлення в санаторно-курортних умовах.	
4.4.	Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з функціональними розладами нервової системи. Лікарські рослини із седативними, тонізуючими, ноотропними, антидепресантними та нормалізуючими сон властивостями і їх застосування в лікуванні функціональних розладів нервової діяльності, психовегетативних синдромів. Залік.	
	Всього	20

8. Самостійна робота студентів

№ п/п	Тема	Обсяг у годинах
1.	Загальні принципи застосування фітотерапії. Показання та протипоказання до включення фітозасобів у комплексне лікування хворих різного профілю.	7
2.	Фізіологічно активні сполуки первинного синтезу (вітаміни, білки, ферменти, мікро- та мікроелементи, ліпіди, вуглеводи, тощо) лікарських рослин та їх значення в обумовленні фітотерапевтичних ефектів.	7
3.	Методика і техніка виготовлення фітозборів. Вимоги до лікарської рослинної сировини.	7
4.	Фітозасоби в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з розладами ендокринних органів.	7
5.	Особливості застосування фітозасобів у дитячому віці, у хворих старечого та похилого віку. Фітотерапія вагітних.	7
6.	Поняття про ароматерапію, фітодієтику, фітокосметику.	7
7.	Фітозасоби, що використовують при гельмінтозах. Фітотерапія в комплексному лікуванні геморою. Фітотерапія захворювань органів травлення в санаторно-курортних умовах.	7
8.	Використання фітотерапії при деяких захворюваннях ротової порожнини. Лікарські рослини антимікробної, протизапальної та регенераторної дії. Застосування фітотерапії при запальних процесах ротової порожнини (стоматит, гінгівіт). Фітотерапія в комплексному лікуванні пародонтозу.	7
9.	Фітотерапія в комплексному лікуванні та медичній реабілітації хворих з функціональними розладами нервової системи. Лікарські рослини із седативними, тонізуючими, ноотропними, антидепресантними та нормалізуючими сон властивостями і їх застосування в лікуванні функціональних розладів нервової діяльності, психовегетативних синдромів. Основні принципи формування фітокомпозицій в залежності від клінічної симптоматики і психотипологічного статусу хворого. Застосування фітотерапії в медичній реабілітації хворих з ураженням периферичної та центральної нервової системи.	7
10.	Фітотерапія при деяких захворюваннях та ушкодженнях шкіри.	7

	Лікарські рослини протизапальної, антимікробної, регенераторної, тонізуючої та кератолітичної дії. Фітотерапія в комплексному лікуванні жирної та сухої себореї, піодермії, дерматитів. Застосування фітозасобів при травматичних ушкодженнях та опіках шкіри. Косметичний догляд за шкірою з використанням фітозасобів.	
Всього		70

8. Список основної та додаткової літератури

ОСНОВНА

1. Лікарські засоби рослинного походження у клінічній практиці і народній медицині. / Гарник Т.П. та інш. Житомир, 2017 р.- 500 с.:іл.
2. Навчально-методичний посібник по самостійній роботі з фітотерапії / Долінна М.О., Крайдашенко О.В., Свинтозельський О.О. – Запоріжжя, 2016. – 74 с.
3. Клінічна фармакологія та фармакотерапія в ревматології: навчальний посібник для студ. вищ. мед. закл./ М.П. Красько, О.В. Крайдашенко, О.О. Кремзер, В.В. Красько. 2-ге вид., доопрац. та доп. – Запоріжжя, 2016. – с. 317.
4. Крайдашенко О.В., Кремзер О.О., Михайлик О.А. Клінічна фармакологія і фармакотерапія в гастроентерології: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. МОЗ України – Запоріжжя, ЗДМУ, 2016 – 148 с.
5. Фітотерапія в кардіології: навч. посібник. / Корнієвський Ю.І., Крайдашенко О.В., Красько М.П., Богуславська Н.Ю., Корнієвська В.Г.: Рекомендовано до друку Вченою радою ЗДМУ (Протокол №5 від 21.12.2017 р.) – Запоріжжя.-470 с.
6. Фітотерапія. Практикум для студентів 4 курсу I та II медичних факультетів спеціальності «Лікувальна справа» та «Педіатрія» / Долінна М.О., Крайдашенко О. В, Свинтозельський О. О. – Запоріжжя, 2016. – 84 с
7. Фітотерапія: підручник. / І.А. Бобкова, Л.В. Варлахова. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2018, 3-є (перероблене і доповнене) - 504 с.
8. Фітотерапія. Посібник до практичних занять/ Долінна М.О., Крайдашенко О.В., Свинтозельський О. О. – Запоріжжя, 2016. – 112 с.

Додаткова література

1. Державний реєстр лікарських засобів <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-18042019--892-pro-zatverdzhennja-odinadcjatogo-vipusku-derzhavnogo-formuljara-likarskih-zasobiv-ta-zabezpechennja-jogo-dostupnosti>
2. Уніфіковані протоколи ведення хворих <https://guidelines.moz.gov.ua/>
3. www.Med-books.by
4. Австралійський бюлетень небажаних лікарських реакцій.

<http://www.tga.health.gov.au/adr/aadrb.htm>.

5. Британський щомісячний бюлетень з безпечності застосування лікарських засобів. <http://www.mhra.gov.uk/Publications/Safetyguidance/DrugSafetyUpdate/index.htm>.

6. Лекції для післядипломної освіти «Принципи клінічної фармакології» Клінічного центру Національного інституту здоров'я США. <http://www.cc.nih.gov/researchers/training/principles.shtml>.

7. Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини: <http://www.osdm.org/index.php>

8. Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів: <http://www.eacpt.org>

9. Ресурс з фармакогенетики. <http://www.pharmgkb.org/>.

10. On-line реєстрація небажаних лікарських реакцій на сайті FDA. <https://www.accessdata.fda.gov/scripts/medwatch/medwatch-online.htm>.

11. Ресурс по взаємодії лікарських засобів: <http://medicine.iupui.edu/flockart/>

12. Робоча група з фармакотерапії Європейського товариства кардіологів <https://www.escardio.org/>.

9. Контроль і оцінка результатів навчання

9.1. Види контролю

1. Спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю на заняттях
2. Усне опитування (індивідуальне і фронтальне)
3. Письмовий контроль знань і умінь
4. Практична перевірка
5. Тестовий контроль
6. Самоконтроль
7. Взаємоконтроль

9.2. Форми контролю

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні кожного модуля, становить 200 балів.

Для оцінювання поточної навчальної діяльності встановлюється єдина шкала, яка визначає фіксовані значення для максимально можливої та мінімально необхідної кількості балів (110 балів, якщо поточні оцінки - «відмінно» та 60 балів, якщо поточні - «задовільно». До 110 максимальних балів можуть додаватись бали за індивідуальну роботу - 10).

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки

за традиційною п'ятибальною системою незалежно від кількості занять в модулі.

Остаточна конвертація середньої арифметичної в кількість балів за КМСОНП проводиться перед підсумковим модульним контролем відповідно наступної таблиці:

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0 і	60

Студенти, що набрали 60 і більше балів, допускаються до підсумкового контролю.

Оцінювання самостійної роботи студентів. Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Форми проведення підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичних знань, практичних навичок та професійних вмінь. **Максимальна кількість балів**, яку може набрати студент при складанні підсумкового модульного контролю, становить **80**. Підсумковий модульний контроль **вважається зарахованим**, якщо студент набрав не менше **50** балів.

Студентам, що набрали **110 і більше балів** (60 балів поточний контроль+50 балів підсумковий контроль), зараховується модуль.

У підсумковому контролі **співвідношення** максимальних балів за теоретичні знання та професійні вміння, навички пропонується відповідно: 40-30%: 60-70%.

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за чотирибальною шкалою

Кількість балів	Оцінка за чотирибальною шкалою
170-200	Відмінно
140-169,99	Добре
110-139,99	Задовільно
Менше 110	Незадовільно

Студенти, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% студентів
B	Наступні 25% студентів
C	Наступні 30% студентів
D	Наступні 25% студентів
E	Останні 10% студентів

10. Політика навчальної дисципліни

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.